

Får stryk for melke-matte

Landbruksminister Lars Sponheim har regnet ut melkeprisen på en måte som favoriserer Tine. Det er konklusjonen fra en ekspertgruppe nedsett av bransjeorganisasjonen NBL.

TORGEIR ANDA
Trondheim

Fra nyttår ble det vedtatt en ny markedsordning som skal fremme konkurransen i melkemarkedet. Det har ført til intens strid mellom Tine, Synnøve Finden og Q-Meieriene.

I forbindelse med innføringen av den nye ordningen hyret Landbruksdepartementet analyseselskapet Econ til å vurdere markedsleders Tines immaterielle verdier.

Konkurransetrøbbel

Regnestykket favoriserer Tine og svekker grunnlaget for effektiv konkurranse i foredlingsledet, ifølge den ekspertgruppen Næringsmiddelbedriftenes Landsforening (NBL) har satt ned for å kontrollregne.

Utfordrerne Q-Meieriene og Synnøve Finden er NBL-medlemmer, men ikke Tine.

Econ står ved sin vurdering, mens departementet sier det er lite nytt i den nye rapporten.

NBLs ekspertgruppe, som ledes av NHH-professor Trond Bjørnenak, er sammensatt av tunge fagfolk innen regulering, finans og konkurranse.

Gruppen konkluderer med at de immaterielle verdiene i Tine er mellom tre milliarder og 4,5 milliarder kroner. Econ satte disse verdiene til knappe 1,6 milliarder.

Verdifastsettelsen har stor betydning for råvareprisen på melk. Både for industri og forbruker vil melken bli langt billigere hvis ekspertgruppens for-

NY KUTYME. Landbruksminister Lars Sponheim gir Tine store fordeler i melkemarkedet, mener ekspertgruppen. Her hilser Sponheim på kua Nana under et besøk på Linderud gård i Oslo. Foto: Scanpix

slag legges til grunn.

Gruppen mener også at Tines avkastningskrav bør settes til 12 prosent, mot ti prosent i Econs utredning.

Kritiserer Econ

Trond Bjørnenak sier til Dagens Næringsliv at det er store mangler med Econs analyse. Det gjelder både metodiske problemer og manglende bruk av ulike metoder for å bekrefte at beregningene holder mål.

– Jeg er overrasket over at Econ kunne fremme et konkret tall når det er så stor usikkerhet knyttet til vurderingen av verdier. Jeg var selv med som ekspert for Econ, men kunne ut fra deres grunnlag ikke komme frem til noe som helst. I en så viktig sak burde Econ tatt seg tid til å bruke flere metoder og kvalitetssikre disse, sier han.

Bjørnenak sier at det ikke kan være tvil om de estimerer gruppen har kommet frem til, og han betegner forskjellen til Econs analyser som dramatisk.

– Jeg tror ingen kan imøtegå dette faglig. Vår ekspertgruppe er unik, med eksperter på alle områder dette berører, men jeg skal innrømme at vi kanskje ikke har så mye greie på politikk.

I sin analyse har ekspertgruppen fra NBL vurdert Tines verdier ut fra en sammenligning av 67 selskaper. Econ brukte ni.

Det gir også store utslag om det er medianen eller gjennomsnittet for selskapene som leg-

REGNEMESTER. Professor Trond Bjørnenak.

Ekspertgruppen

- Professor Trond Bjørnenak, Norges Handelshøyskole, økonomisk styring og regnskap
- Stipendiat Gorm Grønnevet, NHH, konkurranse
- Professor Thore Johnsen, NHH, finans
- Professor Espen Moen, BI, samfunnsstyring og regulering
- Professor Christian Riis, BI, samfunnsstyring og regulering

ges til grunn for vurderingen.

Der Econ har brukt én metode til fastsettelsen, har ekspertgruppen brukt tre ulike metoder som gir omtrent samme resultat. Det understrekes at usikkerheten i alle slike beregninger er stor.

torgeir.anda@dn.no

Kampen om melken

● Melkeprisen består av en råvareverdi og en kapitalavkastningsdel som bonden får utbetalt fra samvirket.

● Verdssettingen av merkevaren (immaterielle verdier) avgjør hvor stor kapitalavkastningen skal være. Høy verdssetting gir billigere melk for Tines konkurrenter og hardere konkurranse om bøndene.

● Gjennom den nye markedsordningen blir Tine pålagt å levere melk til sine konkurrenter.

● Tine blir også delt i to – Tine Råvare og Tine Industri. Tine Råvare må levere melk på like vilkår til alle industrielle aktører.

Dette er aktørene

● Tine, eid av bøndene selv, er fortsatt dominerende i markedet for alle meieriprodukter. Selskapet har en omsetning på 13 milliarder kroner, 5500 ansatte og 55 anlegg rundt om i Norge.

● Synnøve Finden har så langt ikke solgt melk, men vil gjerne inn i dette markedet. Synnøve Finden lager ost i Alvdal. Det har en markedsandel på nærmere 20 prosent. Det børsnoterte selskapet hadde ifjor en omsetning på 420 millioner kroner.

● Q-Meieriene produserer i dag 45 millioner liter melk i anleggene i Gausdal og på Klepp. Målet er en andel på 20 prosent av melkesalget på landsbasis; i dag er andelen fem prosent. Det Kavlilide selskapet venter en omsetning på 250 millioner kroner i år.

● Lidl er en tysk butikkjede som profilerer seg med svært lave priser og en stor andel egenproduserte varer. Konsernet er i ferd med å etablere butikker over hele Norge, og ønsker også å produsere egen melk.

Econ: Stor usikkerhet om tallene

TRONDHEIM: Ivar Pettersen i Econ sier at kritikken fra ekspertgruppen er som ventet.

– Vi har hele tiden vært klar over at ulike metoder kan gi svært ulike resultater, men vi står fortsatt på at vår vurdering er holdbar. Dette forteller oss at usikkerheten i fastsettelsen av immaterielle verdier er stor, og jeg skal innrømme at vi kanskje burde presisert det mer. Samtidig forteller det at slike beregninger kanskje ikke er det beste grunnlaget for å fastsette råvareprisen for melk.

Tine: Mest politikk

Konsernsjef Jan Ove Holmen i Tine sier at fastsettelsen av Tines verdier og råstoffprisen for melk er mer politikk enn økonomi.

– Vi bestrider ikke at Tine har immaterielle verdier. Striden

står om hvordan disse skal brukes i prisfastsettelsen for melk. Vi kan ikke ha en markedsordning for melk styrt ut fra hensynet til Synnøve Finden. Vi vet utenlandske konserner vil inn i markedet, og før vi vet ordet av det, eier de Finden. Politikerne må først og fremst ta hensyn til melkebøndene, og ikke ha som oppgave å få billig melk til andre aktører.

Tilfreds Finden-sjef

Konsernsjef Dag Swanstrøm i Synnøve Finden er svært tilfreds med rapporten fra det han kal-

KRITISK. Jan Ove Holmen i Tine.

FORNØYD. Dag Swanstrøm i Synnøve Finden.

sier at dette betyr at Synnøve Finden lenge har betalt for høy pris for melken. Hver øre per liter melk betyr rundt én million kroner på bunmlinjen i det børsnoterte selskapet.

– Jeg håper Landbruksdepartementet og politikerne tar denne vurderingen til følge. Det betyr billigere melk for forbruker-

ne, økt konkurranse og håp om bedre inntjening i Synnøve Finden.

Stoisk departement

Ekspedisjonssjef Leif Forsell i Landbruksdepartementet sier at det ikke er noe vesentlig nytt i denne rapporten, selv om den er svært grundig.

– Vi kjenner vurderingene fra før og skal drøfte dem med næringsmiddelindustrien. Vi vil ta dette med oss inn mot de neste jordbruksforhandlingene. Utover det har jeg ingen kommentar.

Styreleder Håkon Mageli i Næringsmiddelbedriftenes Landsforening (NBL) sier styret har bestemt at foreningen ikke skal uttale seg om rapporten før den er diskutert med Landbruksdepartementet.